

Tadeusz GLUBA, Andrzej OBRANIAK *

BADANIA GRANULACJI DROBNOZIARNISTEJ KREDY O RÓŻNYM SKŁADZIE ZIARNOWYM

Przeprowadzono badania granulacji bębnowej materia³ów drobnoziarnistych o różni³cych się sk³adach ziarnowych, przy zmiennych parametrach prowadzenia procesu. Jako materia³ wyj³ciowy zastosowano drobnoziarnist¹ kred³ str¹can¹, rozdzielon¹ na cztery frakcje wymiarowe. Ka³d¹ z frakcji poddano granulacji bębnowej na mokro przy jednakowej dla wszystkich materia³ów wilgotno³ci wsadu wynosz¹cej $w = 0,24$ kg wody/kg proszku, ale przy zmiennych warto³ciach nat³żenia dop³wywu cieczy zwil³aj¹cej do granulowanego z³o³ca (zmiennych czasach nawil³ania). Granulacj³e prowadzono w sposób okresowy w b³ebnie o ϕ rednicy 0,34 m i d³ugo³ci 0,41 m przy sta³ym stopniu wype³nienia granulatora wsadem wynosz¹cym 0,1 i sta³ej pr³dko³ci obrotowej aparatu r³ownej 0,5 1/s. Wykorzystuj¹c obliczone parametry krzywych sk³adu ziarnowego produktu i wyj³ciowego materia³u proszkowego przeprowadzono analiz³e wp³ywu badanych parametr³ów procesu granulacji oraz sk³adu ziarnowego surowca na sk³ad granulometryczny produktu granulacji.

WPROWADZENIE

Wytworzenie granulatu o określonych w³l³asciwo³sciach z danego materia³u drobnoziarnistego wymaga doboru odpowiednich metod granulacji oraz w³l³asciwych warunk³ów prowadzenia procesu. Najbardziej powszechnym sposobem tworzenia granul³ek jest granulacja aglomeracyjna, polegaj³ca na formowaniu i narastaniu cz³astek w ruchomym z³o³zu materia³u proszkowego, odbywaj³ca si³e w r³o³znego rodzaju granulatorach: b³ebnowych, talerzowych, wibracyjnych, fluidalnych, łopatkowych. Przy du³zych ilo³sciach przetwarzanego materia³u stosowana jest najcz³ęsciej granulacja b³ebnowa. Dla wi³ększo³ści materia³ów drobnoziarnistych granulacja w b³ebnie wymaga dodania odpowiedniej ilo³ści cieczy zwil³aj³cej lub wi³az³aj³cej. Badaniem wp³lywu warunk³ów nawil³ania granulowanego materia³u na w³l³asciwo³sci otrzymanego granulatu zajmowa³o si³e wielu autor³ów (Capes 1967, Gluba et al. 1988, Kapur et al. 1966, Newitt et al. 1958, Sastry et al. 1973). Badano r³owniez wp³lyw w³l³asciwo³sci fizykochemicznych samego materia³u drobnoziarnistego i cieczy zwil³aj³cej na w³l³asciwo³sci wytworzonego granulatu (Gluba et al. 1990, Horvath et al. 1989).

---

* Politechnika łódzka, Wydzia³ In³zynierii Procesowej i Ochrony Ćerodowiska, ul. Stefanowskiego 12/16, 90-924 łódŹ.

Mimo że opublikowano wiele prac dotyczących tego zagadnienia, nie udało się opracować zależności, które pozwoliłyby na dobór odpowiednich warunków nawilżania danego materiału w oparciu o kryterium uwzględniające właściwości obu mediów biorących udział w procesie granulacji.

Prezentowane w literaturze zależności dotyczą najczęściej pojedynczych materiałów drobnoziarnistych, a zatem nie mają charakteru uniwersalnego. Jednym z mniej poznanych zagadnień dotyczących procesu mokrej granulacji jest wpływ uziarnienia materiału poddanego granulacji oraz sposobu dostarczania cieczy zwilżającej na własności otrzymanego granulatu. Próba ustalenia tych zależności jest tematem niniejszej pracy.

CEL PRACY

Celem pracy było ustalenie wpływu składu granulometrycznego materiału drobnoziarnistego oraz warunków jego nawilżania w czasie granulacji na skład ziarnowy produktu granulacji bębnowej.

WŁAŚCIWOŚCI MATERIAŁÓW UŻYTYCH DO BADAŃ

Do badań granulacji zastosowano drobnoziarnistą kredę strącaną. Surowiec wyjściowy rozdzielano w stanie suchym na frakcje wymiarowe przy użyciu klasyfikatora wirowego. W wyniku trzykrotnego rozdzielania otrzymano cztery rodzaje materiału drobnoziarnistego o różnych składach granulometrycznych, które oznaczono symbolami: K1, K2, K3, K4. Każdy z tych rodzajów stanowił materiał wyjściowy do badań granulacji bębnowej na mokro w określonych warunkach prowadzenia procesu. Na podstawie mikroskopowych obrazów próbek poszczególnych rodzajów materiału określano ich składy ziarnowe przy wykorzystaniu komputerowego analizatora obrazu i programu *Adia*.

Krzywe sumarycznego składu ziarnowego $U = f(d)$ dla poszczególnych materiałów wyjściowych (ustalone w odniesieniu do powierzchni ziaren) przedstawiono na rys. 1.

Doświadczalny rozkład granulometryczny materiału proszkowego przybliżano dystrybuantą zmiennej o rozkładzie logarytmiczno-normalnym według zależności:

$$F(d) = \int_0^{\infty} \frac{1}{d\sigma\sqrt{2\cdot\pi}} \exp\left(-\frac{[\ln(d) - \mu]^2}{2\sigma^2}\right) d(d) \quad (1)$$

gdzie:

μ – średnia wartość zmiennej $\ln(d)$

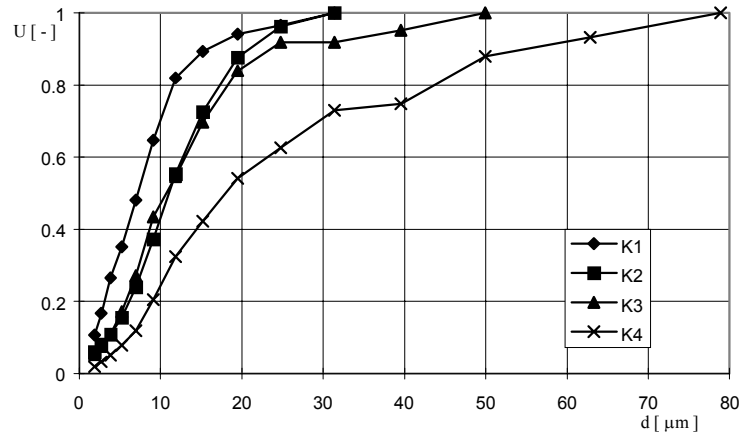
σ – odchylenie standardowe $\ln(d)$

d – zmienna średnica ziaren w rozkładzie.

Teoretyczny rozkład logarytmiczno-normalny standaryzowano do wartości średnic ziaren rzeczywiście występujących w próbkach według zależności:

$$F_s(d_i) = \frac{F(d_i)}{F(d_{\max})} \quad (2)$$

gdzie $d_{\max}$ – maksymalna średnica ziaren występujących w próbce.

Rys.1. Porównanie składów ziarnowych surowców użytych do badań

Na podstawie standaryzowanej dystrybuanty rozkładu ziarnowego obliczono momenty zwykłe i centralne rzędu 1 – 4 (Achnazarowa et al. 1982, Kafarow 1979) według zależności:

$$m_k = \sum_{i=1}^n Xs_i \cdot dm_i^k \quad (3)$$

$$M_k = \sum_{i=1}^n Xs_i \cdot (dm_i - dm)^k \quad (4)$$

dla $k = 1, 2, 3, 4$

gdzie:

m_k – moment zwykły rzędu k ,

M_k – moment centralny rzędu k ,

dm_i – średnia średnica klasy,

dm – średnia średnica rozkładu,

Xs_i – standaryzowany udział klasy.

Na podstawie obliczonych wartości momentów centralnych rozkładu $M(k)$ wyznaczono współczynniki:

- koncentracji

$$K_1 = \frac{M_4}{M_2^2} \quad (5)$$

- i asymetrii rozkładu

$$K_2 = \frac{M_3}{M_2^{3/2}} \quad (6)$$

Zestawienie omówionych parametrów krzywych składu ziarnowego poszczególnych materiałów proszkowych uzyskanych w wyniku obliczeń przedstawiono w tabeli 1.

Tabela1. Zestawienie parametrów krzywych składów ziarnowych surowca

Parametr	Materiał drobnoziarnisty			
	Kreda 1	Kreda 2	Kreda 3	Kreda 4
m_1	10,58	14,72	16,30	28,60
m_2	172,1	281,7	391,9	1275
m_3	3712	6514	12560	73890
m_4	95070	171500	485200	4977000
M_2	60,09	64,93	127,6	457,9
M_3	617,8	454,8	2036	11300
M_4	15970	13260	80590	774900
K_1	1,33	0,87	1,41	1,15
K_2	4,42	3,14	4,95	3,70

ZAKRES BADAŃ

Przeprowadzono badania granulacji czterech rodzajów tego samego materiału drobnoziarnistego, różniących się składem granulometrycznym (K1–K4). Na podstawie badań wstępnych ustalono optymalną, jednakową dla wszystkich surowców wilgotności granulowanego wsadu, przy której granulacja przebiegała właściwie, tzn. uzyskiwano wysoki stopień zgranulowania i nie występowało oblepianie ścianek urządzenia. Tak uzyskaną wartość wilgotności wynoszącą $w = 0,24$ kg wody/kg proszku stosowano w całym cyklu badań.

W badaniach stosowano natomiast zmienne wartości natężenia dopływu cieczy zwilżającej (wody) do granulowanego materiału, co przy tej samej masie dozowanej wody powodowało zmianę czasów nawilżania. Stosowano trzy wartości natężenia

dopływu wody do proszku $Q = 150, 300$ i 600 g/min, co odpowiadało czasom nawilżania $\tau = 4, 2$ i 1 min. Granulację prowadzono w sposób okresowy w bębnie o średnicy $D = 0,34$ m i długości $L = 0,41$ m, dla stałego stopnia wypełnienia granulowanym materiałem, równego $k_w = 0,1$, co odpowiadało masie wsadu w bębnie $m_w = 2,5$ kg. Po zakończeniu nawilżania wsad granulowano jeszcze przez określony czas w zakresie 0–7 min.

APARATURA I METODYKA POMIARÓW

Granulację prowadzono w granulatorze bębnowym, obracającym się ze stałą prędkością obrotową wynoszącą $n = 0,5$ 1/s. Ciecz zwilżającą dostarczano na przesypującą się w bębnie warstwę materiału proszkowego za pomocą zestawu dysz rozmieszczonych równomiernie wzdłuż granulatora. Dysze zasilano pod stałym ciśnieniem hydrostatycznym ze zbiornika magazynującego poprzez zawór odcinający i rotametr umożliwiający płynną regulację natężenia przepływu cieczy. Po zakończeniu nawilżania bęben zatrzymywano bądź prowadzono dalej granulację przez określony czas, a następnie wyładowywano wsad i dokonywano analizy produktu otrzymanego w danych warunkach.

W celu określenia składu granulometrycznego produkt rozdzielano w stanie wilgotnym na frakcje wymiarowe za pomocą zestawu sit o wymiarach oczek 0,8–14 mm i suszono do stałej masy w temperaturze 353 K. Na podstawie masy poszczególnych frakcji wysuszonego granulatu określano ich udział w całej masie otrzymanego produktu. Produkt o ziarnach mniejszych od 0,8 mm traktowano jako nie zgranulowany.

BADANIA

Wykonano 35 prób granulacji dla 4 rodzajów materiału drobnoziarnistego różniących się składem ziarnowym, przy trzech wartościach natężenia doprowadzanej cieczy zwilżającej oraz przy zmiennych czasach granulacji po nawilżaniu w granicach 0–7 min, którym odpowiada liczba obrotów bębna granulatora $N_g = 0–210$. Zmienne warunki nawilżania materiału proszkowego wyrażono za pomocą tzw. intensywności nawilżania określonej zależnością:

$$I_n = \frac{m_c}{m_w N_o} \quad (7)$$

gdzie:

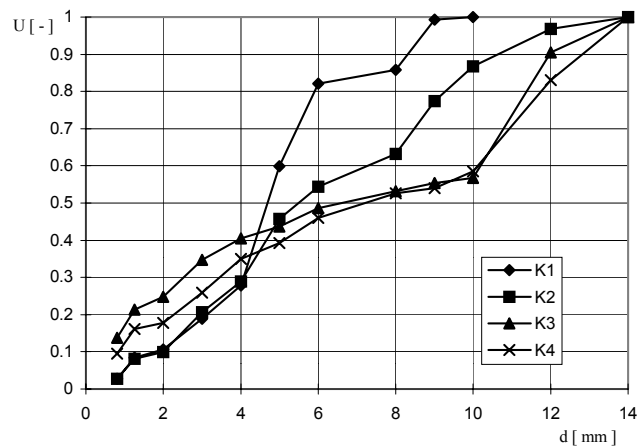
m_c – masa cieczy zwilżającej (wody) doprowadzonej do materiału proszkowego, kg,

m_w – masa materiału proszkowego w bębnie, kg,

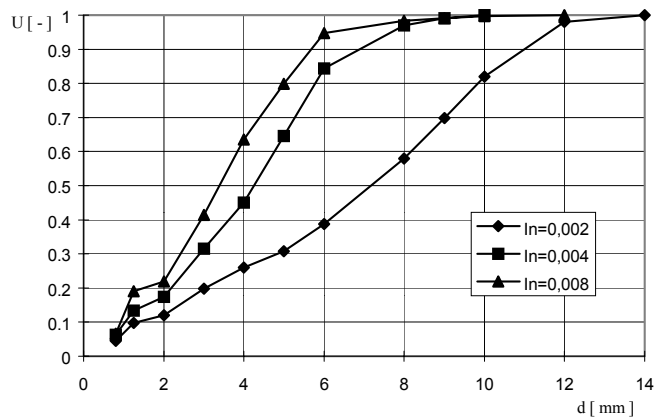
N_o – liczba obrotów bębna w czasie nawilżania.

W badaniach stosowano trzy wartości intensywności nawilżania $I_n = 0,008, 0,004$ i $0,002$, co odpowiada liczbie obrotów bębna w czasie nawilżania $N_o = 30, 60$ i 120 .

Doświadczalny skład granulometryczny produktu otrzymanego w danych warunkach przybliżano dystrybuantą zmiennej o rozkładzie logarytmiczno-normalnym według wzoru (1) a następnie standaryzowano go do wartości średnic granulek rzeczywiście występujących w kolejnych próbach korzystając z zależności (2).

Rys.2. Porównanie składów ziarnowych granulatu wytworzonego z surowców o różnym uziarnieniu przy $N_o = 120$

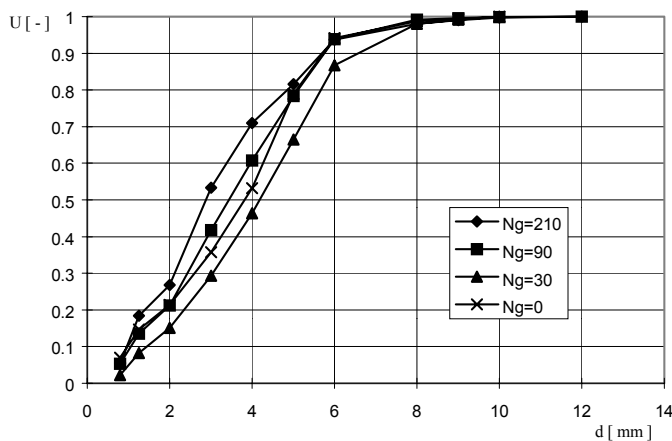
Rys.3. Porównanie składów ziarnowych granulatu wytworzonego z surowca K_2 przy zmiennej intensywności nawilżania I_n

Na rysunku 2 przedstawiono porównanie krzywych składu ziarnowego granulatu otrzymanego z różnych surowców wyjściowych przy tych samych warunkach granulacji, a na rys. 3 i 4 przykładowe porównanie składów ziarnowych granulatu w zależności od warunków nawilżania (I_n) oraz liczby obrotów bębna po nawilżaniu (N_g).

Na podstawie standaryzowanej dystrybuanty rozkładu ziarnowego obliczono parametry krzywych opisane wzorami (3)–(6). Parametry te jednoznacznie określają wielkość i skład ziarnowy granulatu otrzymanego w określonych warunkach. Moment zwykły pierwszego rzędu (m_1) określa wartość średnią zmiennej, a więc średnią średnicę granulek. Moment zwykły drugiego rzędu (m_2) przedstawia wartość proporcjonalną do sumarycznej powierzchni, a moment zwykły trzeciego rzędu – (m_3) proporcjonalną do sumarycznej objętości granulek. Współczynnik asymetrii rozkładu (K_1) określa odchylenie wierzchołka krzywej rozkładu w lewo (asymetria dodatnia) bądź w prawo (asymetria ujemna) w stosunku do krzywej normalnej o takiej samej wartości oczekiwanej m_1 i wariancji M_2 .

Współczynnik koncentracji K_1 charakteryzuje ostrość lub płaskość wierzchołka krzywej rozkładu w stosunku do rozkładu normalnego, dla którego $K_1 = 3$. Krzywe o ostrzejszych wierzchołkach niż normalne mają współczynniki koncentracji $K_1 > 3$, bardziej płaskie zaś – $K_1 < 3$.

Wykorzystując obliczone parametry krzywych rozkładu ziarnowego granulatu oraz krzywych rozkładu materiału proszkowego dokonano analizy wpływu badanych parametrów procesu granulacji oraz składu ziarnowego materiału wyjściowego na skład granulometryczny produktu granulacji.

Rys. 4. Porównanie składów ziarnowych granulatu wytworzonego z surowca K4 przy zmiennym parametrze N_g

Do opisu matematycznego powyższych zależności przyjęto funkcje potęgowe uzależniające zmianę składów ziarnowych granulatu opisanych parametrami

krzywych rozkładu m_{1gr} , m_{2gr} , K_{1gr} , K_{2gr} od składu ziarnowego materiału proszkowego opisanego analogicznymi parametrami m_{1pr} , m_{2pr} , K_{1pr} i K_{2pr} oraz intensywności nawilżania I_n .

W wyniku obliczeń otrzymano następujące równania:

$$m_{1gr} = 10^{-1,5} I_n^{-0,3} m_{1pr}^{0,25} K_{1pr}^{-2} K_{2pr}^{2,1} \quad (8)$$

$$m_{2gr} = 10^{-3,45} I_n^{-0,65} m_{1pr}^{0,5} K_{1pr}^{-4,6} K_{2pr}^5 \quad (9)$$

$$K_{1gr} = 10 I_n^{0,1} m_{1pr}^{-0,05} K_{1pr}^{0,25} K_{2pr}^{-0,35} \quad (10)$$

$$K_{2gr} = 10^3 I_n^{0,3} m_{1pr}^{-0,3} K_{1pr}^{2,5} K_{2pr}^{-2,8} \quad (11)$$

Z równań (8÷9) wynika, że na wielkość i skład ziarnowy granulatu wyrażony za pomocą momentów zwykłych rzędu pierwszego i drugiego wykazuje wpływ intensywność nawilżania materiału w czasie granulacji. Ujemny współczynnik przy tym parametrze w obu równaniach świadczy o tym, że ze wzrostem I_n wartości m_{1gr} i m_{2gr} maleją, a więc otrzymuje się produkt drobniejszy. Dostarczanie cieczy zwilżającej w krótszym czasie (większa wartość I_n) wpływa również na uzyskanie mniejszego stopnia zgranulowania wsadu (większy udział nie zgranulowanego proszku). Dalsze prowadzenie procesu granulacji po zakończeniu nawilżania (N_g) nie wpływa już istotnie na wzrost wymiarów powstającego granulatu, o czym świadczy przebieg krzywych wykresu na rys.4. Parametr ten także okazał się nieistotny w zaproponowanych równaniach (8÷11). Oznacza to, że zasadniczy wzrost aglomeratów następuje w początkowym okresie granulacji podczas nawilżania i dalsze prowadzenie procesu nie tylko nie powoduje już istotnego wzrostu granulek, lecz może nawet prowadzić do zmniejszania się ich wielkości w wyniku rozbijania, ścierania itp.

Wielkość ziaren granulowanego materiału wyrażona za pomocą momentu m_{1pr} ma również w przebadanym zakresie wpływ na wielkość powstającego granulatu. Świadczą o tym wartości wykładników przy tym parametrze. Na wielkość cząstek powstającego granulatu mają istotny wpływ również inne parametry, charakteryzujące skład ziarnowy surowca: współczynniki asymetrii i koncentracji. Z równań (10) i (11) wynika, że w przebadanym zakresie istnieje odwrotnie proporcjonalna zależność między współczynnikiem asymetrii oraz proporcjonalna między współczynnikiem koncentracji krzywych składu: materiału wyjściowego i powstałego z niego granulatu. Na współczynniki asymetrii i koncentracji krzywych składu ziarnowego granulatu mają również wpływ warunki prowadzenia procesu granulacji (I_n) oraz wielkość ziaren materiału wyjściowego (m_{1pr}), oba odwrotnie proporcjonalny.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone badania pozwoliły ustalić wpływ składu ziarnowego materiału poddanego granulacji oraz niektórych parametrów procesu granulacji na wielkość cząstek otrzymanego produktu. Skład ziarnowy materiału użytego w procesie granulacji (proszku kredy) wyrażony za pomocą momentów zwykłych krzywych składu granulometrycznego, a także współczynników asymetrii i koncentracji wykazuje w przebadanym zakresie wpływ na wielkość cząstek powstającego granulatu. Wzrost średniej średnicy ziaren surowca powoduje powstanie granulatu o większych ziarnach (wzrost m_{1gr} i m_{2gr}), a jednocześnie wpływa na zmniejszenie wartości współczynników K_{1gr} i K_{2gr} , czyli powstanie produktu bardziej jednorodnego. Wzrost intensywności nawilżania w czasie granulacji prowadzi do powstania produktu o drobniejszych ziarnach i bardziej jednorodnym składzie granulometrycznym. Dłuższe prowadzenie procesu granulacji po zakończeniu nawilżania nie wpływa w sposób istotny na wielkość cząstek produktu.

Z uwagi na niezbyt szeroki zakres zmian składu ziarnowego surowca wyciągnięte wnioski należy traktować jako pewne tendencje, które należy potwierdzić w trakcie dalszych badań.

Pracę wykonaną w ramach projektu badawczego nr 3P 405 07, finansowanego przez KBN w latach 1994–1997

LITERATURA

- ACHNAZAROWA S.Ł., KAFAROW W.W., 1982, *Optymalizacja eksperymentu w chemii i technologii chemicznej*, WNT, Warszawa.
- CAPES C.E., 1967, *Mechanism of pellet growth in wet pelletization*, Ind. Eng. Chem. Proc. Des. Dev., 6, 390–392
- GLUBA T., HEIM A., KOCHANSKI B., 1990, *Application of the theory of moments in the estimation of powder granulation of different wettabilities*, Powder handling & processing, 2, 323–326.
- GLUBA T., ANTKOWIAK W., 1988, *Effect of wetting on granule abrasion resistance*, Aufbereitungstechnik, 2, 76–80.
- HORVATH E., PATAKI K., ORMOS Z., 1989, *Effect of the size distribution of the raw material on the physical properties of the granules*, Hungarian Journal of Industrial Chemistry, 17, 121–130
- KAFAROW W.W., 1979, *Metody cybernetyki w chemii i technologii chemicznej*, WNT, Warszawa.
- KAPUR P.C., FUERSTENAU D.W., 1966, *Size distributions and kinetic relationships in the nuclei region of wet pelletization*, Ind. Eng. Chem. Proc. Des. Dev., 5, 5–10.
- NEWITT D.M., CONWAY-JONES J.M., 1958, *A contribution to the theory and practice of granulation*, Trans. Inst. Chem. Eng., 36, 422–442.
- SASTRY K.V.S., FUERSTENAU D. W., 1973, *Mechanisms of agglomerate growth in green pelletization*, Powder Technology, 7, 97–105.

Gluba T., Obraniak A., Analysis of granulation of finely ground chalk of different particle size distribution., *Physicochemical Problems of Mineral Processing* 31, 89–98 (in Polish)

The pelletization of chalk powder of different grain composition was analyzed. Investigations were carried out in a batch granulator 0.34 m in diameter and 0.41 m long at a constant rotational speed of the drum 0.5 s^{-1} and constant feeding of the apparatus with granular material equal 0.1 of the inner volume. The process of granulation was carried out batch-wise at a constant moisture content of the feed but at variable conditions of feed wetting. The effect of process variables and particle size distribution on the size distribution of the granulated material was estimated.